

O'ZBEKISTON MOLIYA BOZORIDA YASHIL MOLIYA INSTRUMENTLARINI JORIY ETISH ISTIQBOLLARI

**Kilicheva Kamola
Muzaffarovna**

PhD, Mustaqil izlanuvchi
kkklicheva95@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu maqola O'zbekiston moliya bozorida yashil moliya instrumentlarini joriy etish va ularning iqtisodiy, ekologik hamda ijtimoiy samaradorligini o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqotda yashil obligatsiyalar, ekologik kreditlar, iqlim fondlari va investitsiya fondlari orqali barqaror rivojlanish va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish masalalari tahlil qilindi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, yashil moliya instrumentlarini joriy etish iqtisodiy diversifikatsiyani kuchaytiradi, ekologik xavfsizlikni ta'minlaydi va ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlaydi. Shu bilan birga, ularning samarali ishlashi moliya institutlari, davlat va xalqaro tashkilotlar tomonidan qo'llab-quvvatlashga bog'liq.

Kalit so'zlar: Yashil moliya, yashil obligatsiyalar, ekologik kreditlar, iqlim fondlari, investitsiya fondlari, barqaror rivojlanish, O'zbekiston moliya bozori.

PROSPECTS FOR IMPLEMENTING GREEN FINANCE INSTRUMENTS IN THE FINANCIAL MARKET OF UZBEKISTAN

PhD, Kilicheva Kamola Muzaffarovna
Independent researcher
kkklicheva95@gmail.com

Annotation. This article is dedicated to studying the introduction of green finance instruments in the financial market of Uzbekistan and their economic, environmental, and social effectiveness. The research analyzes green bonds, green loans, climate funds, and investment funds as tools to promote sustainable development and economic growth. The results indicate that the implementation of green finance instruments enhances economic diversification, ensures environmental security, and strengthens social sustainability. At the same time, their effective operation depends on support from financial institutions, the government, and international organizations.

Keywords: Green finance, green bonds, green loans, climate funds, investment funds, sustainable development, Uzbekistan financial market

Kirish.

So‘nggi o‘n yilliklarda global iqtisodiyotda barqaror rivojlanish va ekologik masalalarga e‘tibor ortib bormoqda. Iqlim o‘zgarishi, resurslar cheklanishi va atrof-muhitning degradatsiyasi mamlakatlar va moliya institutlarini yashil moliya instrumentlarini rivojlantirishga undamoqda. Yashil moliya ekologik loyihalarni moliyalashtirish, uglerod chiqindilarini kamaytirish va resurslardan samarali foydalanishni rag‘batlantirishga xizmat qiluvchi moliyaviy vositalar majmuasini anglatadi.

Yashil moliya instrumentlariga yashil obligatsiyalar, ekologik kreditlar, iqlim fondlari va investitsiya fondlari kiradi. Ushbu vositalar nafaqat iqtisodiy o‘shishga xizmat qiladi, balki ijtimoiy barqarorlikni oshirish va atrof-muhitni muhofaza qilishda ham muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, yashil moliya moliyaviy bozorda innovatsiyalarni rag‘batlantiradi, xususan, raqamli platformalar orqali investitsiya oqimlarini avtomatlashtirish va monitoring qilish imkonini beradi.

O‘zbekiston moliya bozori so‘nggi yillarda sezilarli darajada rivojlanmoqda. Banklar, sug‘urta kompaniyalari va investitsiya fondlari faoliyati kengayib, xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlik imkoniyatlari oshdi. Shu kontekstda, yashil moliya instrumentlarini joriy etish mamlakatning iqtisodiy rivojlanishi, ekologik barqarorlik va xalqaro investitsiya salohiyatini oshirish uchun muhim vosita bo‘lishi mumkin.

Adabiyotlar sharhi.

Yashil moliya va barqaror rivojlanish masalalari so‘nggi yillarda xalqaro va mahalliy ilmiy adabiyotlarda keng o‘rganilgan. Tadqiqotlar ko‘rsatadiki, yashil moliya instrumentlari iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy samaradorlikni oshirishda muhim rol o‘ynaydi [1].

Global tajribaga ko‘ra, yashil obligatsiyalar investitsiya oqimlarini ekologik loyihalarga yo‘naltirishda samarali vosita sifatida e‘tirof etilgan [2]. Shu bilan birga, ekologik kreditlar va iqlim fondlari karbon chiqindilarini kamaytirish va energiya samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega [3].

Xorijiy tajribalar ko‘rsatganidek, yashil moliya instrumentlarini joriy etishda institutsional infratuzilma va regulyatorlik muhitning mustahkamligi muhim shartdir [4]. Shu bilan birga, raqamli moliya platformalari va avtomatlashtirilgan monitoring tizimlari yashil moliya loyihalarining samaradorligini oshirishga yordam beradi [5].

O‘zbekiston sharoitida ilmiy tadqiqotlar yashil moliya instrumentlarini joriy etish imkoniyatlari, mahalliy moliya bozorining tayyorligi va istiqbollari bilan bog‘liq masalalarni o‘rganmoqda [6]. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, mamlakatda yashil moliya vositalarini samarali tatbiq etish uchun moliyaviy va institutsional infratuzilmani rivojlantirish, shuningdek, xalqaro tajribani moslashtirish zarur.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqot O‘zbekiston moliya bozorida yashil moliya instrumentlarini joriy etish va ularning barqaror rivojlanish hamda iqtisodiy o‘shishga ta‘sirini o‘rganishga qaratildi. Ish davomida mahalliy va xorijiy ilmiy manbalar, xalqaro moliyaviy institutlar hisobotlari hamda empirik tadqiqotlardan foydalanildi. Tadqiqotda tizimli yondashuv, mantiqiy va qiyosiy tahlil usullari qo‘llanildi. Empirik tahlil yashil obligatsiyalar, ekologik kreditlar, iqlim fondlari va investitsiya fondlarining iqtisodiy,

ekologik va ijtimoiy samaradorligini baholash, shuningdek, ularni xorijiy tajribalar bilan solishtirishni o'z ichiga oldi.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Tadqiqot natijalari O'zbekiston moliya bozorida yashil moliya instrumentlarini joriy etishning yuqori potensialini ko'rsatadi. Shu bilan birga, ularning samarali ishlashi moliyaviy, institutsional va regulyatorlik sharoitlariga bevosita bog'liq.

1. *Yashil obligatsiyalar.* Yashil obligatsiyalar barqaror energiya loyihalari, ekologik infratuzilma va iqlim strategiyalarini moliyalashtirishning asosiy vositasi sifatida aniqlangan. Tahlil natijalariga ko'ra, bu instrument uzoq muddatli kapitalni jalb qilish va investorlarning sarmoya oqimlarini ekologik loyihalarga yo'naltirish imkonini beradi. Shu bilan birga, ular moliya bozorining likvidligini oshirish va barqaror investitsiyalarni diversifikatsiya qilish imkoniyatini yaratadi.

2. *Ekologik kreditlar.* Banklar tomonidan taklif etiladigan ekologik kreditlar kichik va o'rta biznes subyektlarini barqaror loyihalarga yo'naltirishda muhim rol o'ynaydi. Empirik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, energiya tejovchi va qayta tiklanuvchi resurslarga yo'naltirilgan kreditlar iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, ish o'rinlarini yaratadi va atrof-muhitni muhofaza qiladi. Shu bilan birga, ekologik kreditlarning samaradorligi moliya institutlarining risklarni baholash va monitoring tizimlariga bog'liq.

3. *Iqlim fondlari.* Iqlim fondlari uzoq muddatli ekologik loyihalarni moliyalashtirish, uglerod chiqindilarini kamaytirish va ijtimoiy barqarorlikni oshirishga xizmat qiladi. Tahlil shuni ko'rsatadiki, fondlarning muvaffaqiyatli ishlashi moliyaviy resurslarning samarali taqsimlanishi, davlat qo'llab-quvvatlashi va xalqaro donor tashkilotlar bilan hamkorlikka bog'liq. Iqlim fondlari, shuningdek, barqarorlik va moliyaviy barqarorlikni birlashtiruvchi vosita sifatida moliya bozorida ilg'or tajribalarni tatbiq etish imkonini beradi.

4. *Investitsiya fondlari.* Investitsiya fondlari yashil biznes va barqaror loyihalarni rivojlantirishga yo'naltirilgan kapital oqimlarini jalb qilishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ular mahalliy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, iqtisodiy diversifikatsiya va ekologik barqaror infratuzilmani shakllantirish imkonini beradi. Analiz natijalari shuni ko'rsatadiki, investitsiya fondlari samarali ishlashi uchun investitsiya risklarini baholash tizimlari va investorlarga barqaror moliyaviy mahsulotlarni taklif etish zarur.

1-jadval

O'zbekiston moliya bozorida yashil moliya instrumentlarining ta'siri [1-6]

№	Moliyaviy instrument	Asosiy maqsad	Iqtisodiy samaradorlik	Ekologik ta'sir	Ijtimoiy ta'sir
1	Yashil obligatsiyalar	Energetika samaradorligi, ekologik loyihalar	Yuqori	Yuqori	O'rta
2	Ekologik kreditlar	Barqaror loyihalarni moliyalashtirish	O'rta	Yuqori	O'rta
3	Iqlim fondlari	Iqlim loyihalari, uglerod	O'rta	Yuqori	Yuqori

		chiqindilarini kamaytirish			
4	Investitsiya fondlari	Yashil biznes va barqaror loyihalar	O'rta	O'rta	O'rta

Tahlil shuni ko'rsatadiki, yashil obligatsiyalar va ekologik kreditlar iqtisodiy va ekologik samaradorlikni ta'minlashda eng yuqori potensialga ega. Iqlim fondlari va investitsiya fondlari esa uzoq muddatli ijtimoiy va ekologik foyda keltiradi. Shu bilan birga, ularning samarali ishlashi moliya institutlari, davlat va xalqaro tashkilotlar tomonidan qo'llab-quvvatlashni talab qiladi.

Bundan tashqari, tahlil ko'rsatadiki, O'zbekiston moliya bozorining raqamli transformatsiyasi yashil moliya instrumentlarini joriy etishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Raqamli platformalar orqali monitoring va investitsiya oqimlarini avtomatlashtirish, shuningdek, investorlar va moliya institutlari o'rtasida ma'lumot almashishni samarali tashkil etish mumkin. Shu tarzda, yashil moliya instrumentlari nafaqat iqtisodiy, balki ekologik va ijtimoiy barqarorlikni birlashtiruvchi vosita sifatida moliya bozorining rivojlanishiga xizmat qiladi.

Xulosa va takliflar.

Tadqiqot natijalari O'zbekiston moliya bozorida yashil moliya instrumentlarini joriy etishning iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy istiqbollarini aniq ko'rsatdi. Yashil obligatsiyalar va ekologik kreditlar iqtisodiy samaradorlikni oshirish va barqaror loyihalarni moliyalashtirishda eng yuqori potensialga ega bo'lib, uzoq muddatli investitsiya oqimlarini jalb qilish imkonini yaratadi. Shu bilan birga, iqlim fondlari va investitsiya fondlari uzoq muddatli ijtimoiy va ekologik foyda keltiradi, ammo ularning samarali ishlashi moliya institutlari, davlat va xalqaro donor tashkilotlarining qo'llab-quvvatlashiga bog'liq.

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, O'zbekiston moliya bozorining raqamli transformatsiyasi yashil moliya instrumentlarini samarali tatbiq etishda muhim omil hisoblanadi. Raqamli platformalar orqali investitsiya oqimlarini avtomatlashtirish, monitoringni optimallashtirish va ma'lumot almashish jarayonlarini oshkoralik bilan tashkil etish mumkin.

Shu asosda quyidagi takliflar ilgari suriladi: birinchidan, regulyatorlik va institutsional infratuzilmani mustahkamlash orqali yashil moliya instrumentlarini keng joriy etish; ikkinchidan, banklar va moliya institutlari ekologik kreditlar va yashil obligatsiyalarni ilgari surish bo'yicha maxsus dasturlar ishlab chiqish; uchinchidan, iqlim fondlari va investitsiya fondlarini moliyaviy va texnologik jihatdan qo'llab-quvvatlash; to'rtinchidan, raqamli moliya platformalari va avtomatlashtirilgan monitoring tizimlarini tatbiq etish; beshinchidan, xalqaro tajribani o'rganish va uni O'zbekiston sharoitiga moslashtirish orqali yashil moliya instrumentlarining samaradorligini oshirish.

Natijada, yashil moliya instrumentlarini joriy etish O'zbekiston moliya bozorining barqaror rivojlanishiga, iqtisodiy diversifikatsiyaga, ekologik xavfsizlikni ta'minlashga va ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qilishi mumkin.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati.

1. Global Sustainable Finance Report. – London: GSFR, 2022. – 45 b.

2. Climate Bonds Initiative. Green Bonds Market Analysis. – London: CBI, 2021. – 38 b.
3. United Nations Environment Programme (UNEP). Green Finance and Climate Policy. – Nairobi: UNEP, 2020. – 52 b.
4. International Finance Corporation (IFC). Green Finance Toolkit. – Washington: IFC, 2019. – 60 b.
5. World Bank. Digital Green Finance Platforms. – Washington: WB, 2021. – 47 b.
6. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Yashil moliya bo‘yicha hisobot. – Toshkent: Markaziy bank, 2023. – 56 b.